

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Deres ref.: 201202173/JON
Saksbehandler: BRL
Vår ref.: 12/5141
Dato: 21.09.2012

Hørings svar - forslag til ny regulering av markedsføring rettet mot barn og unge av usunn mat og drikke

Helsedirektoratet har mottatt høringsnotat fra Helse- og omsorgsdepartementet med forslag til ny regulering av markedsføring rettet mot barn og unge av usunn mat og drikke.

Helsedirektoratet har deltatt i arbeidsgruppen som har foretatt utredningsarbeidet og har hatt et særlig ansvar for å utarbeide et forslag til avgrensning av hvilke mat- og drikkevarer som skal omfattes.

I høringsbrevet står det at «*Helse- og omsorgsdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet mener at dagens lovverk, sammen med gjeldende frivillige retningslinjer, ikke beskytter barn og unge godt nok mot markedsføring av "usunn" mat og drikke. Det er behov for å innføre ytterligere restriksjoner på slik markedsføring.*» Helsedirektoratet støtter fullt ut denne vurderingen.

Helsedirektoratet mener at regulering av markedsføringen rettet mot barn og unge av usunn mat og drikke er et svært viktig tiltak i arbeidet med å motvirke usunne kostvaner og usunn vektutvikling, og derigjennom beskytte barn og unges helse bedre. Helsedirektoratet støtter forslaget om ny forskriftsregulering.

I Verdens helseorganisasjon (WHO) har markedsføring av mat og drikke til barn vært på dagsorden i flere år. Temaet fikk økt oppmerksomhet i 2004 da den Globale strategien for kosthold, fysisk aktivitet og helse slo fast at land burde utarbeide tverrsektorielle tilnærminger for å gjøre noe med markedsføringen av mat til barn. I Europa ble saken igjen aktualisert gjennom arbeidet med det europeiske charteret om overvekt fra 2006 som også etterlyste tiltak for å redusere omfanget og effekten av markedsføring av usunn mat til barn. I den seneste tiden er slike tiltak sterkt knyttet til pakken av virkemidler for å redusere risikofaktorer for ikke-smittsomme sykdommer. Denne sykdomsgruppen krever mange for tidlige dødsfall og lidelser, og sykdomsbyrden er økende verden over.

Arbeidet gjennom WHO's beslutningsorganer har blant annet resultert i anbefalinger om restriksjoner på markedsføring av varer med høyt innhold av mettet fett, transfett, sukker eller salt til barn. Alle WHO's medlemsland sluttet seg i 2010 til disse anbefalingene. Et omfattende kunnskapsgrunnlag ligger til grunn for arbeidet med WHO's anbefalinger. Anbefalingene gir råd til medlemslandene om hvordan de kan følge opp arbeidet nasjonalt, og har vært et viktig grunnlag for arbeidet i Norge.

Norge er ikke alene om å iverksette tiltak for å redusere markedsføring av usunn mat og drikke rettet mot barn og unge. Både i Europa og i andre verdensdeler øker fokuset på dette temaet.

Europaparlamentet vedtok den 22. mai 2012 en resolusjon som understreker at barn og unge er mer sårbare overfor reklame for mat og drikke med høyt innhold av fett, salt og sukker. Parlamentet bifaller initiativer til selvregulering som virksomhetene har iverksatt for å begrense barn og unges eksponering for matreklamer. Samtidig oppfordres Kommisjonen å vurdere om det er behov for strengere regler for reklame rettet mot barn og unge.

Helsedirektoratet har i flere år jobbet internasjonalt med dette temaet, både som pådriver for arbeidet i WHO og som sekretariat for et Europeisk nettverk som omfatter medlemmer fra 20 land i WHO's Europaregion. Nettverket arbeider for å beskytte barns helse ved å identifisere tiltak for å redusere markedsføringspresset mot barn av energitett og næringsfattig mat og drikke.

I sin rapport til FNs menneskerettighetsråd i 2011 trekker FNs spesialrepresentant på retten til mat fram regulering av markedsføring av mat og drikke som et viktig virkemiddel for å beskytte folks helse og fremme et sunt kosthold. WHO's anbefalinger om markedsføring av mat og drikke til barn påpekes som en viktig del av arbeidet med å beskytte retten til mat. Det anbefales blant annet at statene, i samsvar med sine forpliktelser til å respektere, beskytte og oppfylle retten til mat, bør vedta lovregulering som den mest effektive måten å redusere markedsføring av usunn mat til barn.

Etter Helsedirektoratets vurdering er helsetrusselen knyttet til overvekt og kostrelaterte sykdommer så omfattende at det er nødvendig å iverksette en rekke forebyggende tiltak, hvorav regulering av markedsføring er et viktig bidrag. Overvekt blant barn og unge er en stor folkehelseutfordring: tall fra Folkehelseinstituttet viser at 19 % av 8-9-åringene har overvekt eller fedme i 2010 og at andelen har økt fra 16 % i 2008. Usunt kosthold og overvekt er viktige risikofaktorer for kostholdsrelaterte sykdommer, som hjerte- og karsykdommer, kreft og type 2 diabetes. Disse sykdommene preger sykdomsbildet i Norge i økende grad, hvor den vanligste dødsårsaken er hjerte-karsykdom (35 %) mens kreftsykdommer er ansvarlig for 25 % av dødsfall. Antallet nye tilfeller av type 2 diabetes har økt mye de siste årene og det er stadig yngre mennesker som får diagnosen. Det er også betydelige helseforskjeller mellom sosioøkonomiske grupper.

Et sunt og variert kosthold er viktig for barn og unges helse og trivsel. Usunne kostvaner er risikofaktor for overvekt og ikke-smittsomme sykdommer, og forebygging starter i barneårene. De største ernæringspolitiske utfordringene er knyttet til forebygging gjennom kostholdsendringer i tråd med helsemyndighetenes anbefalinger. I Norge ser vi betydelige sosiale ulikheter i kostholdet, hvor grupper med høyere utdanning og/eller inntekt spiser sunnere enn andre grupper. Det er et overordnet helsepolitisk mål å redusere disse sosiale ulikhetene.

Det omfattende kunnskapsgrunnlaget som lå til grunn for WHO's anbefalinger viser at markedsføringen har effekt. Det er særlig godt dokumentert at reklame for mat og drikke på TV påvirker kjøpsatferd, matpreferanser og forbruksmønster hos barn.

Forslaget til regulering omfatter mat og drikke som har et høyt innhold av energi, fett, mettet fett, sukkerarter og/eller salt. Matvarer som inneholder mye fett og/eller tilsatt sukker, har ofte høy energitetthet. Et kosthold basert på matvarer med høy energitetthet kan øke risikoen for overvekt og fedme. Sukkerholdig drikke og hyppig inntak av hurtigmat kan øke risikoen for overvekt og fedme.

Som utøvende helsemyndighet har Helsedirektoratet et ansvar for å forebygge helseproblemer generelt, og som nedfelt i Barnekonvensjonen, er det et særlig ansvar å beskytte barns helse. Vi ser reduksjon av markedsføring av usunn mat og drikke rettet mot barn og unge som ett av flere nødvendige tiltak for å fremme et sunt kosthold og sunn vektutvikling hos barn. Grunnlaget for sunne kostvaner og sunn vektutvikling legges i barneårene, og helsereelatert atferd som etableres i barne- og ungdomsårene opprettholdes ofte i voksen alder. Tiltak innen disse områdene er derfor svært viktige for å fremme folkehelsen. Studier har vist at regulering av markedsføring av mat og drikke til barn og unge er et kostnadseffektivt tiltak for å forebygge ikke-smittsomme sykdommer på lang sikt. Som et universelt forebyggende tiltak vil dette ha positiv effekt på alle barn og er således et tiltak som vil kunne bidra til å redusere sosiale ulikheter i helse.

Helsedirektoratet mener det er viktig å igangsette dette tiltaket nå.

Vennlig hilsen

Knut-Inge Klepp
divisjonsdirektør

Anne Hafstad
avdelingsdirektør

Dokumentet er godkjent elektronisk